

सत्यमेव जयते

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

भारताचे राजपत्र

असाधारण
EXTRAORDINARY

असाधारण

भाग 12 अनुभाग 1
Part XII Section 1

भाग बारा अनुभाग 1

प्राधिकार से प्रकाशित

PUBLISHED BY AUTHORITY

प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

सं. 1]	नई दिल्ली, 23 जनवरी 2003/3 माघ (शके) 1924	[खण्ड 12
No. 1]	NEW DELHI, 23RD JANUARY 2003/3 MAGHA (SAKA) 1924	[Vol. 12
अंक १]	नवी दिल्ली, २३ जानेवारी २००३/३ माघ (शके) १९२४	[खंड १२

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधि और न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, दिनांक 23 जनवरी 2003/3 माघ (शके) 1924

(1) दि टॅक्सेशन लॉज (एक्स्टेन्शन टू जम्मू अँड कश्मीर) अँक्ट, 1954, (2) दि स्पाइसेस, अँक्ट, 1986, (3) दि कमिशन ऑफ सती (प्रिव्हेन्शन) अँक्ट, 1987, (4) दि जजेस (प्रोटेक्शन) अँक्ट, 1985, (5) दि इलेक्शन कमिशन (कंडिशनस ऑफ इलेक्शन कमिशनर्स अँड ट्रॅन्झॅक्शन ऑफ बिझनेस) अँक्ट, 1991, (6) दि आर्माड फोर्स (जम्मू अँड कश्मीर) स्पेशल पाँवर अँक्ट, 1990, (7) दि अँग्निकल्चरल अँड प्रोसेस फूड प्रॉडक्ट्स एक्सपोर्ट सेस अँक्ट, 1985, (8) दि ओपिअम अँड रेव्हेन्यू लॉज (एक्स्टेन्शन ऑफ ऑप्लिकेशन) अँक्ट, 1950, (9) दि रेव्हेन्यू रिकव्हरी अँक्ट, 1890, (10) दि नॅशनल कमिशन फॉर बँकवर्ड क्लासेस अँक्ट, 1993, (11) दि रिसर्च अँड डेव्हलपमेंट सेस अँक्ट, 1986, (12) दि नॅशनल कमिशन फॉर माइनॉरिटिज अँक्ट, 1992, (13) दि लॉटरिज (रेग्युलेशन) अँक्ट, 1998, (14) दि अँग्निकल्चरल प्रोड्यूस सेस अँक्ट, 1940, (15) दि बेनामी ट्रॅन्झॅक्शनस (प्रोहिबिशन) अँक्ट, 1988, (16) दि पेमेंट ऑफ वेजेस अँक्ट, 1936; के मराठी अनुवाद राष्ट्रपति के प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और ये प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, 1973 (1973 का 50) की धारा 2 के खण्ड (क) के अधीन उनके मराठी प्राधिकृत पाठ समझे जाएंगे।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE

(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi, dated 23rd January 2003/ 3 Magha (Saka) 1924

The Translations in Marathi of the (1) The Taxation Laws (Extension to Jammu and Kashmir) Act, 1954, (2) The Spices Cess Act, 1986, (3) The Commission of Sati (Prevention) Act, 1987, (4) The Judges (Protection) Act, 1985, (5) The Election Commission (Conditions of Service of Election Commissioners and Transaction of Business) Act, 1991, (6) The Armed Forces (Jammu and Kashmir) Special Powers Act, 1990, (7) The Agricultural and Processed Foods Products Export Cess Act, 1985, (8) The Opium and Revenue Laws (Extension of Application) Act, 1950, (9) The Revenue Recovery Act, 1890, (10) The National Commission for Backward Classes Act, 1993, (11) The Research and Development Cess Act, 1986, (12) The National Commission for Minorities Act, 1992, (13) The Lotteries (Regulation) Act, 1998, (14) The Agricultural Produce Cess Act, 1940, (15) The Benami Transactions (Prohibition) Act, 1988, (16) The Payment of Wages Act, 1936 are hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative texts thereof in Marathi under clause (a) of section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

विधि व न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नवी दिल्ली, दिनांक २३ जानेवारी २००३/३ माघ (शके) १९२४

पुढील अधिनियमांचे म्हणजे (१) दि टॅक्सेशन लॉज (एक्स्टेन्शन टू जम्मू अँड काश्मीर) अँक्ट, १९५४, (२) दि स्पाइसेस अँक्ट, १९८६, (३) दि कमिशन ऑफ सती (प्रिव्हेंशन) अँक्ट, १९८७, (४) दि जजेस (प्रोटेक्शन) अँक्ट, १९८५, (५) दि इलेक्शन कमिशन (कंडिशन ऑफ इलेक्शन कमिशनर्स अँड ट्रेन्सॅक्शन ऑफ बिझनेस) अँक्ट, १९९१, (६) दि आर्मड फोर्स (जम्मू अँड काश्मीर) स्पेशल पावर्स अँक्ट, १९९०, (७) दि अँग्रिकल्चरल अँड प्रोसेसड फूड प्रॉडक्ट्स एक्सपोर्ट सेस अँक्ट, १९८५, (८) दि ओपिअम अँड रेव्हिन्यू लॉज (एक्स्टेन्शन ऑफ अप्लिकेशन) अँक्ट, १९५०, (९) दि रेव्हिन्यू रिकव्हरी अँक्ट, १८९०, (१०) दि नॅशनल कमिशन फॉर बॅकवर्ड क्लासेस अँक्ट, १९९३, (११) दि रिसर्च अँड डेव्हलपमेंट सेस अँक्ट, १९८६, (१२) दि नॅशनल कमिशन फॉर माइनॉरिटिज अँक्ट, १९९२, (१३) दि लॉटरिज (रेग्युलेशन) अँक्ट, १९९८, (१४) दि अँग्रिकल्चरल प्रॉड्यूस सेस अँक्ट, १९४०, (१५) दि बेनामी ट्रेन्सॅक्शन्स (प्रोहिबिशन) अँक्ट, १९८८, (१६) दि पेमेंट ऑफ वेजेस अँक्ट, १९३६; या अधिनियमांचे मराठी अनुवाद याद्वारे, राष्ट्रपतींच्या प्राधिकाराने प्रसिद्ध करण्यात येत असून प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधी) अधिनियम, १९७३ (१९७३ चा अधिनियम क्रमांक ५०) याच्या कलम २, खंड (क) अन्वये हे अनुवाद त्या अधिनियमांचे प्राधिकृत पाठ आहेत असे समजले जाईल.

निर्देशसूची
INDEX

अ. क्र. Sr. No.	अधिनियमाचे नाव Name of the Act	पृष्ठ क्रमांक Page No.
१ 1	कराधान विधि (जम्मू व काश्मीरवर विस्तारण) अधिनियम, १९५४ .. The Taxation Laws (Extension to Jammu and Kashmir) Act, 1954	४
२ 2	मसाला पदार्थ उपकर अधिनियम, १९८६ The Spices Cess Act, 1986	९
३ 3	सती (प्रतिबंध) अधिनियम, १९८७ The Commission of Sati (Prevention) Act, 1987	११
४ 4	न्यायाधीश (संरक्षण) अधिनियम, १९८५ The Judges (Protection) Act, 1985	१७
५ 5	निवडणूक आयोग (निवडणूक आयुक्तांच्या सेवा शर्ती आणि कामकाज चालवणे) अधिनियम, १९९१ The Election Commission (Conditions of Service of Election Commissioners and Transaction of Business) Act, 1991	१८
६ 6	सशस्त्रदल (जम्मू आणि काश्मीर) विशेष अधिकार अधिनियम, १९९० The Armed Forces (Jammu and Kashmir) Special Powers Act, 1990	२१
७ 7	कृषि व संस्कारित अन्न पदार्थ निर्यात उपकर अधिनियम, १९८५ The Agricultural and Processed Food Products Export Cess Act, 1985	२३
८ 8	अकू व महसूल कायदे (प्रयुक्त क्षेत्राचे विस्तारण) अधिनियम, १९५० The Opium and Revenue Laws (Extension of Application) Act, 1950	२४
९ 9	महसूल वसुली अधिनियम, १८९० The Revenue Recovery Act, 1890	२८
१० 10	राष्ट्रीय मागासवर्ग आयोग अधिनियम, १९९३ The National Commission for Backward Classes Act, 1993	३२
११ 11	संशोधन व विकास उपकर अधिनियम, १९८६ The Research and Development Cess Act, 1986	३६
१२ 12	राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग अधिनियम, १९९२ The National Commission for Minorities Act, 1992	३८
१३ 13	लॉटरी (विनियमन) अधिनियम, १९९८ The Lotteries (Regulation) Act, 1998	४२
१४ 14	कृषि उत्पादन उपकर अधिनियम, १९४० The Agricultural Produce Cess Act, 1940	४५
१५ 15	बेनामी संव्यवहार (प्रतिषेध) अधिनियम, १९८८ The Benami Transaction (Prohibition) Act, 1988	४९
१६ 16	वेतन प्रदान अधिनियम, १९३६ The Payment of Wages Act, 1936	५१

वेतन प्रदान अधिनियम, १९३६
(सन १९३६ चा अधिनियम क्रमांक ४)^१
(३१ जानेवारी २००२ रोजी यथाविद्यमान)

[२३ एप्रिल १९३६]

१[* * *] कामावर ठेवलेल्या विशिष्ट व्यक्तिवर्गांना करावयाच्या वेतन प्रदानाचे नियमन करण्या-
करिता अधिनियम.

ज्याअर्थी, १[* * *] कामावर ठेवलेल्या विशिष्ट व्यक्तिवर्गांना करावयाच्या वेतन प्रदानाचे नियमन
करणे समयोचित आहे ;

त्याअर्थी, या द्वारे पुढीलप्रमाणे अधिनियमित करण्यात येत आहे :—

१. (१) या अधिनियमास “वेतन प्रदान अधिनियम, १९३६” असे म्हणता येईल.

१[(२) त्याचा विस्तार * * * संपूर्ण भारतभर आहे.]

(३) केंद्र सरकार, शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे नियत करील अशा तारखेस^१ तो अंमलात येईल.

(४) प्रथमतः तो, कोणत्याही १[कारखान्यात] कामाला असलेल्या व्यक्तींना, रेल्वे प्रशासनाने किंवा
रेल्वे प्रशासनावरोबर केलेले कंत्राट पुरे करणाऱ्या व्यक्तीने प्रत्यक्षपणे किंवा एखाद्या पोट-कंत्राटदारांमार्फत
कोणत्याही रेल्वेत (कारखाने वगळता इतर) रोजगाराला लावलेल्या १[व्यक्तींना] १[आणि कलम २
खंड (दोन), उप-खंड (क) ते (छ) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या औद्योगिक किंवा इतर आस्थापनांमध्ये रोज-
गाराला लावलेल्या व्यक्तींना] वेतन देण्याच्या बाबतीत लागू होईल.

(५) “या अधिनियमाचे” उपबंध किंवा त्यांपैकी कोणतेही उपबंध यांचे विस्तारक्षेत्र वाढवण्याचा
आपला उद्देश असल्याबद्दल तीन महिन्यांची नोटीस देऊन नंतर, राज्य शासन शासकीय राजपत्रातील
अधिसूचनेद्वारे ते उपबंध १[कलम २, खंड (दोन), उपखंड (ज) अन्वये केंद्र सरकारने किंवा राज्य-
शासनाने निर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही आस्थापनेत किंवा आस्थापनेच्या वर्गात] कामास असलेल्या कोणत्याही
व्यक्तिवर्गास वेतन देण्याबाबत लागू करू शकेल :

१[परंतु, केंद्र सरकारच्या मालकीच्या अशा कोणत्याही आस्थापनेच्या संबंधात, त्या शासनाची सहमती
असल्याखेरीज अशी कोणतीही अधिसूचना काढण्यात येणार नाही.]

(६) ज्या वेतन-कालावधीतील वेतन, दरमहा सरासरी १[एक हजार सहाशे रुपये] किंवा त्याहून
अधिक होत असेल अशा वेतन कालावधीच्या संबंधात प्रदेय असलेल्या वेतनाला या अधिनियमातील
कोणतीही गोष्ट लागू होणार नाही.

२. या अधिनियमामध्ये, विषय किंवा संदर्भ यात काहीही प्रतिकूल नसेल तर,—

१[(एक) “रोजगारी व्यक्ती” यात, मथत झालेल्या रोजगारी व्यक्तीच्या वैध प्रतिनिधीचा
समावेश होतो ;

(एक-क) “नियोक्ता” यात, मृत नियोक्त्याच्या वैध प्रतिनिधीचा समावेश होतो ;

(एक-ख) “कारखाना” याचा अर्थ, “कारखाना अधिनियम, १९४८” (१९४८ चा ६३),
कलम २ खंड (ड) मध्ये व्याख्या करण्यात आल्याप्रमाणे कारखाना, असा आहे आणि त्यात, त्या
अधिनियमाच्या कलम ८५, पोट-कलम (१) अन्वये, ज्या जागेला त्या अधिनियमाचे उपबंध लागू
करण्यात आले असतील अशा कोणत्याही जागेचा समावेश होतो ;]

शिक्षण नांव,
विस्तार,
प्रारंभ व प्रयुक्ती.

व्याख्या.

१. उद्देश व कारणे यांच्या निवेदनाकरिता, भारताचे राजपत्र, १९३५, भाग पाच, इंग्रजी पृष्ठ २०
पहा, निवड समितीच्या अहवालासाठी, त्याच राजपत्राचे इंग्रजी पृष्ठ ७७ पहा.

२. १९८२ चा अधिनियम ३८, कलम २ अन्वये मूळ मजकूर वगळला.

३. विधि अनुकूलन आदेश, १९५० अन्वये पोटकलम (२) ऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

४. “भाग ख राज्ये खेरीजकरून” या शब्दांऐवजी १९५१ चा अधिनियम ३, कलम ३ आणि
अनुसूची यांद्वारे “जम्मू व काश्मीर राज्य खेरीजकरून” हे शब्द दाखल करण्यात आले होते. जे त्यानंतर
१९७० चा अधिनियम ५१, कलम २(२) आणि अनुसूची यांद्वारे वगळले.

५. (कलम १३ खेरीज) १५ ऑक्टोबर १९८२/पहा. भारताचे सर्वसाधारण राजपत्र, भाग दोन, उप-
विभाग ३(एक), अधिसूचना जी. एस. आर. ६१२(ई), दिनांक १५ ऑक्टोबर १९८२ आणि कलम १३, १ मार्च,
१९९४ रोजी व तेव्हापासून अंमलात येईल. पहा जी. एस. आर. २८७(ई), दिनांक १ मार्च १९९४.

६. १९८२ चा अधिनियम ३८, कलम ३ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी दाखल केला.

७. वरील अधिनियमाच्या कलम ३ द्वारे समाविष्ट केले.

८. १९५७ चा अधिनियम ६८, कलम २ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात
आला (१ एप्रिल १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

९. १९८२ चा अधिनियम ३८, कलम ३ द्वारे मूळ परंतुकाऐवजी दाखल केले.

१०. वरील अधिनियमाच्या कलम ३ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी दाखल केले.

११. १९६४ चा अधिनियम ५३, कलम ३ द्वारे खंड (एक) ऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात
आला (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).

(दोन) '[" औद्योगिक व इतर आस्थापना ' याचा अर्थ,] पुढीलप्रमाणे आहे :—

^१[(क) भाडे किंवा मोबदला घेऊन उतारूंची किंवा मालाची किंवा या दोहोंची सडकेने ने-आण करणारी कोणतीही ट्राम सेवा किंवा मोटार परिवहन सेवा ;

(कक) संघराज्याची भूसेना, नौसेना किंवा वायुसेना यांच्या अथवा भारत सरकारच्या मुलकी विमानचालन विभागाच्या मालकीची किंवा फक्त तेथेच-चालवली जाणारी हवाई परिवहन सेवा सोडून अन्य अशी हवाई परिवहन सेवा ;]

(ख) गोदी, मालधक्का किंवा ढकशी ;

^१[(ग) यंत्रचालित अंतर्देशीय जलयान ;]

(घ) खाण, दगडखाण किंवा तेलक्षेत्र ;

(ङ) मळा ;

(च) वस्तूचा वापर, परिवहन किंवा विक्री करण्याच्या दृष्टीने जेथे त्याचे उत्पादन करण्यात येते, त्यांच्यात अनुकूल बदल करण्यात येतो किंवा त्या वस्तू तयार करण्यात येतात अशी कार्यशाळा किंवा अन्य आस्थापना ;

^१[(छ) जेथे इमारती, रस्ते, पूल किंवा कालवे यांचे बांधकाम, विकास व देखभाल यांच्याशी संबंधित अथवा नौकानयन, जलसिंचन, किंवा पाणीपुरवठा यांच्याशी संलग्न असलेल्या कार्यांशी संबंधित अथवा वीज किंवा अन्य कोणत्याही रूपातील शक्ती यांची निर्मिती, पारेषण व वितरण यांच्याशी संबंधित असे कोणतेही काम करण्यात येते अशी कोणतीही आस्थापना ;]

^१[(ज) केंद्र सरकार किंवा राज्य शासन, त्याचे स्वरूप लक्षात घेऊन त्यात रोजगाराला लावलेल्या व्यक्तींच्या संरक्षणाकरिता शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे विनिर्दिष्ट करील अशी कोणतीही इतर आस्थापना किंवा आस्थापनांचा वर्ग ;]

^१[(दोन-क) "खाण" याला, खाण अधिनियम, १९५२ (१९५२ चा ३५)-कलम २, पोट-कलम (१), खंड (अ) मध्ये त्यास नेमून दिलेला अर्थ आहे ;]

^१[(तीन) "मळा" याला, मळे कामगार अधिनियम, १९५१ (१९५१ चा ६९), कलम २, खंड (च) मध्ये त्यास नेमून दिलेला अर्थ आहे ;]

(चार) "विहित" याचा अर्थ, या अधिनियमाखाली करण्यात आलेल्या नियमांद्वारे विहित केलेले, असा आहे ;

(पाच) "रेल्वे प्रशासन" याला, "भारतीय रेल्वे अधिनियम, १८९०" (१८९० चा ९), कलम ३, खंड (६) मध्ये त्यास नेमून दिलेला अर्थ आहे ; आणि

^१[(सहा) "वितन" याचा अर्थ, पेशाच्या रूपात व्यक्त केलेले किंवा तसे व्यक्त करता येण्यासारखे, एखाद्या रोजगारी व्यक्तीस, तिच्या रोजगाराच्या किंवा अशा रोजगारातील तिच्या कामाच्या संबंधात व्यक्त किंवा गभित अटी पूर्ण झाल्यास, प्रदेय होऊ शकेल असे सर्व पारिश्रमिक (मग ते पगार, भत्ते या रूपात असो किंवा अन्य प्रकारे असो) असा आहे, आणि त्यात पुढील रकमांचा समावेश होतो :—

(क) पक्षकारांमधील कोणत्याही लवाद निवाड्यान्वये किंवा समझोत्यान्वये किंवा न्यायालयाच्या आदेशान्वये प्रदेय असलेले कोणतेही पारिश्रमिक ;

(ख) रोजगारी व्यक्तीस, जादा वेळ केलेल्या कामाबद्दल किंवा सुट्या किंवा कोणताही रजेचा कालावधी याबद्दल जे मिळण्याचा हक्क असेल असे कोणतेही पारिश्रमिक ;

(ग) रोजगाराच्या अटीन्वये प्रदेय असलेले कोणतेही जादा पारिश्रमिक (मग ते बोनस म्हणून किंवा इतर कोणत्याही नावाने ओळखण्यात येवो) ;

१. १९८२ चा अधिनियम ३८, कलम ४ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी दाखल केले.

२. १९६४ चा अधिनियम ५३, कलम ३ द्वारे उप-खंड (क) ऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला (१ फेब्रुवारी, १९६५ रोजी व तेव्हापासून).

३. १९५७ चा अधिनियम ६८, कलम ३ द्वारे उप-खंड (ग) ऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला (१ एप्रिल १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

४. वरील अधिनियमाच्या कलम ३ द्वारे समाविष्ट करण्यात आला (१ एप्रिल १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

५. १९८२ चा अधिनियम ३८, कलम ४ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले.

६. १९६४ चा अधिनियम ५३, कलम ३ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).

७. वरील अधिनियमाच्या कलम ३ द्वारे, खंड (तीन) ऐवजी दाखल करण्यात आले (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).

८. १९५७ चा अधिनियम ६८, कलम ३ द्वारे खंड (सहा) ऐवजी दाखल केले (१ एप्रिल १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

(घ) रोजगारी व्यक्तीचा रोजगार संपला की अमुक एक रक्कम, वजाती करून किंवा न करता तिला द्यावी अशी ज्यामध्ये तरतूद केलेली आहे, पण किती मुदतीत प्रदान करण्यात यावे त्यासंबंधी ज्यामध्ये तरतूद केलेली नाही असा कोणताही कायदा, कंत्राट किंवा संलेख या अन्वये रोजगारी व्यक्तीला याप्रमाणे प्रदेय असेल अशी कोणतीही रक्कम ;

(ङ) त्या त्या काळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यान्वये आखण्यात आलेल्या कोणत्याही योजनेखाली रोजगारी व्यक्ती ज्या रकमेला हक्कदार असेल अशी कोणतीही रक्कम ; पण यात पुढील रकमांचा समावेश होत नाही :—

(१) रोजगाराच्या अटींन्वये प्रदेय असणाऱ्या पारिश्रमिकाचा भाग नसेल असा अथवा पक्षकारांमध्ये झालेल्या कोणत्याही लवाद निवाड्यान्वये किंवा समझोत्यान्वये किंवा न्यायालयाच्या आदेशान्वये प्रदेय नसेल असा कोणताही बोनस (मग तो नफ्यातील हिस्सेदारी योजनेखाली असो किंवा अन्य प्रकारचा असो) ;

(२) कोणतीही निवासस्थानाची सोय किंवा वीजपुरवठा, पाणीपुरवठा, वैद्यकीय उपचार किंवा इतर सुखसोयी यांचे मूल्य किंवा राज्य शासनाने सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे वेतनाच्या संगणनेतून वगळलेल्या कोणत्याही सेवेचे मूल्य ;

(३) नियोक्त्याने कोणत्याही निवृत्तिवेतनात किंवा भविष्य निधीमध्ये भरलेले कोणतेही अंशदान व त्यावर उपार्जित झालेले व्याज ;

(४) कोणताही प्रवासभत्ता किंवा कोणत्याही प्रवास सवलतीचे मूल्य ;

(५) या रोजगाराच्या स्वरूपामुळे रोजगारी व्यक्तीला करावा लागणारा विशेष खर्च भाग-विण्याकरिता तिला देण्यात आलेली कोणतीही रक्कम ;

(६) उप-खंड (घ) मध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या प्रकरणांखेरीज इतर बाबतीत रोजगार समाप्त झाल्यावर प्रदेय असलेले कोणतेही उपदान].

३. प्रत्येक नियोक्ता त्याने कामावर ठेवलेल्या व्यक्तींना, या अधिनियमान्वये देणे आवश्यक असलेले वेतन प्रदानाची सगळे वेतन देण्यास जबाबदार असेल : जबाबदारी.

परंतु, ज्या व्यक्ती, (कंत्राटदारामार्फत नव्हे तर अन्य प्रकारे),—

(क) कारखान्यांमध्ये रोजगाराला असून, त्यांपैकी एखादी व्यक्ती ^१[कारखाना अधिनियम, १९४८ (१९४८ चा ६३) कलम ७, पोटकलम (१), खंड (च)] याअन्वये त्या कारखान्याची व्यवस्थापक म्हणून नामनिर्दिष्ट करण्यात आली असेल तर ;

^२[(ख) औद्योगिक किंवा इतर आस्थापनांमध्ये रोजगाराला असून, त्या त्या औद्योगिक किंवा इतर आस्थापनेचे पर्यवेक्षण व नियंत्रण करण्याबद्दल त्यांपैकी एखादी व्यक्ती नियोक्त्यास जबाबदार असेल तर ;]

(ग) रेल्वेमध्ये (कारखाने वगळता इतरत्र) रोजगाराला असून, रेल्वे प्रशासन हे जर नियोक्ता असेल आणि त्याने एखाद्या व्यक्तीस या बाबतीत संबंधित स्थानिक क्षेत्राकरिता नाम-नियुक्त केले असेल तर,

अशा बाबतीत, अशा प्रकारे नामनियुक्त करण्यात आलेली व्यक्ती, अशा प्रकारे नियोक्त्यास जबाबदार असलेली व्यक्ती, किंवा यथास्थिति, अशाप्रकारे नामनियुक्त करण्यात आलेली व्यक्ती ^३[ही देखील अशा प्रदानास जबाबदार असेल].

४. (१) कलम ३ अन्वये वेतन प्रदानास जबाबदार असलेल्या प्रत्येक व्यक्तीला, असे वेतन वेतन कालावधी कोणत्या कालावधीच्या संबंधात प्रदेय असेल असे कालावधी (या अधिनियमात “वेतन-कालावधी” निश्चित करणे म्हणून निर्दिष्ट करण्यात आलेला) ते निश्चित करतील.

(२) कोणताही वेतन-कालावधी एक महिन्याहून अधिक असणार नाही.

१. १९५७ चा अधिनियम ६८, कलम ४ द्वारे “कारखाने अधिनियम, १९३४ च्या कलम ९, पोटकलम (१), खंड (ङ)” या मजकुराऐवजी दाखल करण्यात आले (१ एप्रिल १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

२. १९८२ चा अधिनियम ३८, कलम ५ द्वारे मूळ खंड (ख) ऐवजी दाखल करण्यात आला.

३. १९६४ चा अधिनियम ५३, कलम ४ द्वारे “ही अशा प्रदानास जबाबदार असेल” या मजकुराऐवजी, दाखल करण्यात आले (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).

वेतन प्रदानाची वेळ.

५. (१) (क) जेथे एक हजारहून कमी व्यक्ती रोजगारास असतील अशी कोणतीही रेल्वे, कारखाना किंवा [औद्योगिक किंवा इतर आस्थापना] यामध्ये किंवा त्या ठिकाणी रोजगारास असणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीचे वेतन, ज्या वेतन कालावधीबद्दल वेतन प्रदेय असेल त्या कालावधीचा शेवटचा दिवस संपल्यानंतरचा सातवा दिवस संपण्यापूर्वी द्यावे लागेल;

(ख) इतर कोणतीही रेल्वे, कारखाना किंवा [औद्योगिक किंवा इतर आस्थापना] यामध्ये किंवा त्या ठिकाणी रोजगारास असणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीस, ज्या वेतन कालावधीबद्दल वेतन प्रदेय असेल त्या कालावधीचा शेवटचा दिवस संपल्यानंतरचा दहावा दिवस संपण्यापूर्वी द्यावे लागेल:

[परंतु, गोदी, मालधक्का किंवा ढकशी किंवा खाण या ठिकाणी रोजगाराला असणाऱ्या व्यक्तींच्या बाबतीत जहाज किंवा वाघिणी यामध्ये चढवलेला, किंवा यथास्थिति, त्यांतून उतरवलेल्या मालाच्या टनभाराचा अंतिम हिशेब पूर्ण झाल्यानंतर देय म्हणून शिल्लक असल्याचे आढळलेले वेतन, असा हिशेब पूर्ण झाल्यापासून सातवा दिवस संपण्यापूर्वी द्यावे लागेल.]

(२) जेव्हा नियोक्त्याकडून किंवा त्यांच्या वतीने रोजगार समाप्त करण्यात येईल तेव्हा, त्या व्यक्तीने अर्जित केलेले वेतन, तिचा रोजगार समाप्त करण्यात आला त्या दिवसापासून कामाचा दुसरा दिवस संपण्यापूर्वी द्यावे लागेल:

[परंतु, आठवड्याची किंवा इतर मान्यताप्राप्त सुटी खेरीजकरून इतर कोणत्याही कारणाकरिता आस्थापना बंद झाल्यामुळे एखाद्या व्यक्तीचा रोजगार समाप्त करण्यात आला असेल त्या बाबतीत, त्या व्यक्तीने अर्जित केलेले वेतन, तिचा रोजगार अशा प्रकारे समाप्त झाल्याच्या दिवसापासून दुसरा दिवस संपण्यापूर्वी देण्यात येईल.]

(३) कोणत्याही रेल्वेमध्ये (कारखाना वगळून इतरत्र) रोजगाराला असलेल्या व्यक्तींना [किंवा केंद्र सरकार किंवा राज्य शासन यांच्या सरकारी बांधकाम खात्यात, रोजंदारी कामगार म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेल्या व्यक्तींना] वेतन देण्यास जबाबदार असलेल्या व्यक्तीस, अशा कोणत्याही व्यक्तींच्या किंवा अशा व्यक्तिवर्गाच्या वेतनांच्या संबंधात राज्य शासन, सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे, आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा मर्यादित आणि अशा शर्तीच्या अधीनतेने या कलमाच्या प्रवर्तनापासून सूट देऊ शकेल:

[परंतु, पूर्वीकताप्रमाणे रोजंदारी कामगार म्हणून नियुक्त करण्यात आलेल्या व्यक्तींच्या बाबतीत केंद्र सरकारशी विचारविनिमय केला असल्याखेरीज असा कोणताही आदेश देता येणार नाही].

(४) [पोटकलम (२) मध्ये उपबंधित केले असेल ते खेरीजकरून एरऱ्ही सर्व वेतन प्रदाने] कामाच्या दिवशी करावी लागतील.

वेतनाची रक्कम प्रचलित नाण्यामध्ये

६. वेतनाची सर्व रक्कम प्रचलित नाण्यांमध्ये किंवा चलनी नोटांमध्ये किंवा दोन्ही स्वरूपात देण्यात येईल:

किंवा चलनी नोटांमध्ये द्यावयाची

[परंतु, रोजगारी व्यक्तीचा लेखी प्राधिकार मिळवल्यानंतर, नियोक्ता त्या व्यक्तीस चेकद्वारे किंवा त्या व्यक्तीच्या बँकेतील खात्यात वेतनाची रक्कम जमा करून वेतन देऊ शकेल].

वेतनामधून कोणत्या वजाती करता येतील.

७. (१) भारतीय रेल्वे अधिनियम, १८९० (१८९० चा ९), कलम ४७, पोटकलम (२) याचे उपबंध काहीही असले तरी, या अधिनियमाद्वारे किंवा त्याखाली प्राधिकृत असलेल्या वजाती खेरीजकरून कोणत्याही प्रकारच्या वजाती न करता रोजगारी व्यक्तीस तिचे वेतन द्यावे लागेल.

[स्पष्टीकरण-एक.] रोजगारी व्यक्तीने नियोक्त्यास किंवा त्याच्या अभिकर्त्यास केलेले कोणतेही प्रदान म्हणजे, या अधिनियमाच्या प्रयोजनार्थ, वेतनातून करण्यात आलेली वजात असल्याचे मानण्यात येईल.

१. १९८२ चा अधिनियम ३८, कलम ६ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी दाखल केले.
२. १९६४ चा अधिनियम ५३, कलम ५ द्वारे हा मजकूर जादा दाखल करण्यात आला (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).
३. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी हा मजकूर समाविष्ट करण्यात आला (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).
४. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे मूळ मजकुराऐवजी हा मजकूर समाविष्ट करण्यात आला (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).
५. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे हा मजकूर समाविष्ट करण्यात आला (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).
६. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे "सर्व वेतन प्रदाने" या मजकुराऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).
७. १९७६ चा अधिनियम २९, कलम ३ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले (१२ नोव्हेंबर १९७५ रोजी व तेव्हापासून).
८. १९५७ चा अधिनियम ६८ याच्या कलम ५ द्वारे स्पष्टीकरणास 'स्पष्टीकरण एक' असा नव्याने क्रमांक देण्यात आला (१ एप्रिल १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

१ [स्पष्टीकरण-दोन.-जर पुढीलपैकी म्हणजे,-

(एक) वेतनवाढ किंवा बढती रोखून धरणे (दक्षतारोधाच्या वेळी वेतनवाढ थांबविणे याचाही यात समावेश होतो);

(दोन) खालच्या पदावर आणणे किंवा समय-श्रेणीवर किंवा समय-श्रेणीतील खालच्या टप्प्यावर आणणे; किंवा

(तीन) निर्लंबित करणे,

यांपैकी कोणतीही शिक्षा सबळ व पुरेशा कारणावरून रोजगारी व्यक्तीला दिलेली असून, अशी कोणतीही शिक्षा देण्याकरिता नियोक्त्याने केलेले नियम हे, राज्य शासनाने शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे या बाबतीत विनिर्दिष्ट केल्या असतील अशा कोणत्याही आवश्यकतांनुरूप असतील तर अशा कोणत्याही बाबतीत, त्या शिक्षेमुळे होणारी वेतनहानी ही वेतनातील वजात असल्याचे मानण्यात येणार नाही.]

(२) रोजगारी व्यक्तीच्या वेतनातून या अधिनियमाच्या उपबंधांनुसारच केवळ वजाती करण्यात येतील, आणि त्या पुढील प्रकारच्या असू शकतील :-

(क) द्रव्यदंड ;

(ख) कामावर गैरहजर राहिल्याबद्दल करावयाच्या वजाती ;

(ग) रोजगारी व्यक्तीकडे सांभाळून ठेवण्यासाठी सोपवण्यात आलेल्या मालाचे झालेले नुकसान किंवा हानी अथवा ज्याचा हिशेब त्याने द्यावयाचा आहे अशा पैशाची झालेली हानी याचा कारणसंबंध सरळसरळ तिते केलेल्या ह्यगयीशी किंवा कसुरीशी जोडता येण्यासारखा असेल तेव्हा, अशा नुकसानाबद्दल किंवा हानीबद्दल करावयाच्या वजाती ;

१ [घ) नियोक्त्याने किंवा शासनाने किंवा त्या त्या काळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यान्वये स्थापण्यात आलेल्या कोणत्याही गृहनिर्माण मंडळाने (मग ते शासन किंवा मंडळ हे नियोक्ता असो वा नसो) किंवा राज्य शासनाकडून शासकीय राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे या बाबतीत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा, राहण्यासाठी घरे उपलब्ध करून देण्याच्या कामी अर्थ-सहाय्य देण्याचा व्यवसाय करणाऱ्या अन्य कोणत्याही प्राधिकरणाने राहण्यासाठी घरे उपलब्ध करून दिल्याबद्दल करावयाच्या वजाती ;]

(ङ) * * * * राज्य शासन [किंवा याबाबतीत त्याच्याकडून विनिर्दिष्ट करण्यात येईल असा कोणताही अधिकारी] याने सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे प्राधिकृत केलेल्या असतील अशा ज्या सोयी व सेवा नियोक्त्याने पुरवल्या असतील त्याबद्दल करावयाच्या वजाती ;

स्पष्टीकरण.-१ [या खंडातील] "सेवा" या शब्दात, कामधंद्याच्या प्रयोजनार्थ आवश्यक असणाऱ्या हत्यारांचा व कच्च्या सामग्रीचा पुरवठा करणे हे समाविष्ट नाही ;

१ [च) कोणत्याही स्वरूपाची अग्रिमे (प्रवास भत्ता किंवा वाहन भत्ता यांच्या अग्रिमासह) आणि त्या संबंधात देय असलेले व्याज यांच्या वसुलीपोटी किंवा जादा दिल्या गेलेल्या वेतनाच्या समायोजनापोटी करावयाच्या वजाती ;

(चच) राज्य शासनाने मान्यता दिलेल्या नियमांनुसार कामगारांच्या कल्याणाकरिता स्थापन करण्यात आलेल्या कोणत्याही निधीमधून देण्यात आलेली कर्जे आणि त्यासंबंधात देय असलेले व्याज यांच्या वसुलीपोटी करावयाच्या वजाती ;

(चचच) घरबांधणीकरिता किंवा राज्य शासनाने मान्यता दिलेल्या अन्य प्रयोजनांकरिता देण्यात आलेली कर्जे आणि त्यासंबंधात देय असलेले व्याज यांच्या वसुलीपोटी करावयाच्या वजाती ;]

(छ) रोजगारी व्यक्तीकडून प्रदेय असलेल्या प्राप्तिकराच्या वजाती ;

(ज) न्यायालयाच्या आदेशावरून किंवा असा आदेश देण्यास सक्षम असणाऱ्या अन्य प्राधि-करणाच्या आदेशावरून कराव्या लागणाऱ्या वजाती ;

१. १९५७ चा अधिनियम ६८ याच्या कलम ५ द्वारे समाविष्ट करण्यात आले (१ एप्रिल १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

२. वरील अधिनियमाच्या कलम ५ द्वारे खंड (घ) ऐवजी दाखल करण्यात आले (१ एप्रिल १९५८ रोजी व तेव्हापासून).

३. भारत सरकार (भारतीय विधि अनुकूलन) आदेश, १९३७ द्वारे, "गव्हर्नर जनरल इन कौन्सिल किंवा" हे शब्द वगळण्यात आले.

४. १९६४ चा अधिनियम ५३, कलम ६ द्वारे हा मजकूर समाविष्ट करण्यात आला (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).

५. १९७४ चा अधिनियम ५६, कलम ३ आणि अनुसूची दोन याद्वारे "या उपखंडातील" या शब्दाऐवजी हे शब्द दाखल करण्यात आले.

६. १९६४ चा अधिनियम ५३, कलम ६ द्वारे खंड (च) ऐवजी दाखल करण्यात आले (१ फेब्रुवारी १९६५ रोजी व तेव्हापासून).

